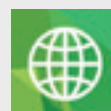

Eriaruanne

Kas AKV riikide investeerimisrahastu annab lisaväärtust?

EUROOPA
KONTROLLIKODA

EUROOPA KONTROLLIKODA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel +352 4398-1

E-post: eca-info@eca.europa.eu
Internet: <http://eca.europa.eu>

Twitter: @EUAuditorsECA
YouTube: EUAuditorsECA

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saab internetist Euroopa serverist (<http://europa.eu>).

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2015

Trükis	ISBN 978-92-872-3134-5	ISSN 1831-0818	doi:10.2865/720289	QJ-AB-15-015-ET-C
PDF	ISBN 978-92-872-3099-7	ISSN 1977-5652	doi:10.2865/154006	QJ-AB-15-015-ET-N
EPUB	ISBN 978-92-872-3121-5	ISSN 1977-5652	doi:10.2865/712057	QJ-AB-15-015-ET-E

© Euroopa Liit, 2015
Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud.

Printed in Luxembourg

Eriaruanne

Kas AKV riikide investeerimisrahastu annab lisaväärtust?

(vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 287 lõike 4
teisele lõigule)

Kontrollikoja eriaruannetes esitatakse konkreetseid eelarvevaldkondi või juhtimisega seotud teemasid hõlmavate tulemus- ja vastavusauditite tulemused. Auditite valiku ja ülesehituse juures on kontrollikoja eesmärgiks maksimeerida nende mõju. Seejuures võetakse arvesse tulemuslikkuse ja vastavuse riske, konkreetse valdkonna tulude ja kulude suurust, tulevasi arengusuundi ning poliitilist ja avalikku huvi.

Käesoleva tulemusauditi viis läbi välistegevuse kuluvaldkondade eest vastutav III auditikoda, mille eesistuja on kontrollikoja liige Karel Pinxten. Auditit juhtis kontrollikoja liige Klaus-Heiner Lehne, teda toetasid kabinetiülem Michael Weiss, üksuse juhataja Sabine Hiernaux-Fritsch, auditirühma juht Lars Markström ning audiitorid Polina Cherneva ja Athanasios Tsamis.

Vasakult paremale: S. Hiernaux-Fritsch, M. Weiss, K.-H. Lehne, A. Tsamis, L. Markström.

Punkt

Mõisted ja lühendid

I–VII Kokkuvõte

1–10 Sissejuhatus

1–9 Investeerimisrahastu loomine

10 Investeerimisrahastust saadav lisaväärtus

11–13 Auditi ulatus ja lähenemisviis

14–37 Tähelepanekud

14–27 Investeerimisrahastu tegevus on üldiselt kooskõlas ELi muude arengukoostöö meetmetega

16–18 Projektide leidmine ja valik

19–27 Rahastamiskord

28–37 Investeerimisrahastu pakub pikaajalist rahastamist, kohalikus vääringus laene ning kiirendab majandusarengut

29–30 Pikaajaline rahastamine

31–33 Rahastamine kohalikus vääringus

34–37 Rahastu majandusarengut kiirendav mõju

38–42 Järeldused ja soovitused

I lisa. AKV riikide investeerimisrahastu heaks kiidetud rahastamine aastate kaupa ja kokku, allkirjastatud lepingud ja välja makstud summad

II lisa. Mahud rahastamisvahendite kaupa

III lisa. Kontrollikoja läbi vaadatud projektid

EIP vastus

AKV riigid: Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide rühm

EAFid: Euroopa Arengufondid

EAFid on peamised vahendid ELi arengukoostöö abi jagamiseks Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikidele ning ülemeremaadele ja -territooriumidele. Partnerlusleping sõlmiti 2000. aasta 23. juunil Cotonous (Cotonou leping) 20 aastaks ning see moodustab raamistiku Euroopa Liidu koostööks nimetatud riikide ja territooriumidega. See keskendub vaesuse vähendamisele ja selle lõplikule likvideerimisele.

EIP: Euroopa Investeerimispank

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 309 kohaselt peab EIP panustama siseturu arendamisse. Lisaks haldab pank Cotonou lepingu kohaselt AKV riikide investeerimisrahastut.

ELi delegatsioon: EL on maailmas esindatud 139 ELi delegatsiooni ja büroo kaudu. ELi delegatsioonid moodustavad osa Euroopa Komisjonist ja teenivad ELi huve tervikuna.

VKEd: väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad

I

AKV riikide investeerimisrahastu loodi Cotonou lepinguga; rahastu tegevus kavandati 20 aastaks ja see alustas tööd 2003. aastal. Rahastu eesmärk on toetada eraõiguslike ning kaubanduslikult tegutsevate avalik-õiguslike üksuste investeeringuid kõikides majandusvaldkondades. Rahastu eraldab eri rahastamisvahendite kaudu keskpikka ja pikaajalist rahastamist, eesmärgiga tuua jätkusuutlikku majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnaalast kasu.

II

Investeerimisrahastu saab oma kapitali 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufondist ning on riski võttev ja ringleva kapitaliga fond, mille eesmärk on olla rahaliselt jätkusuutlik. Fondile on kokku eraldatud 3,685 miljardit eurot. Liikmesriigid maksavad oma osamaksed otse investeerimisrahastut haldavale Euroopa Investeermispangale (EIP).

III

Selleks, et hinnata investeerimisrahastupoolset lisaväärtust Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikidega (AKV riigid) tehtavale arengukoostööle, kasutas kontrollikoda auditis ajavahemikus 2011–2014 allkirjastatud rahastamisotsuseid. Kontrollikoda hindas, kas investeerimisrahastu tegevus oli kooskõlas AKV riikidele osutatud muu ELi arenguabiga, ning uuris, kui edukas oli investeerimisrahastu pikaajalise rahastamise ja kohalikus vääringus laenude andmisel. Lisaks hindas kontrollikoda, kas investeerimisrahastul oli majandusarengut kiirendav mõju.

IV

Kontrollikoda jõudis järeldusele, et investeerimisrahastu annab ELi ja AKV riikide vahelisele arengukoostööle tõepoolest lisaväärtust.

V

Investeerimisrahastu tegevus on üldiselt kooskõlas ELi ja AKV riikide vahelise arengukoostööga. Projektid käivitati tulemusliku rahastamise vahendi raames. Alati ei täideta lepingulist kohustust teavitada lõplikke toetusesaajaid EIP/investeerimisrahastu rahastamisest ning tehnilise abi vahendeid ei suunata alati väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd) toetamiseks.

VI

Investeerimisrahastu annab pikaajalist rahastamist ja kohalikus vääringus laene. Rahastu on ka näidanud, et tema tegevusel on positiivne majandusarengut kiirendav mõju.

VII

Kontrollikoda annab aruande lõpus soovitusi eesmärgiga suurendada investeerimisrahastu tegevusest tulenevat lisaväärtust.

Investeeringisrahastu loomine

01

Cotonou lepingu¹ ning ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimise otsusega² 20 aastaks loodud AKV riikide investeeringisrahastu alustas tööd 2003. aastal. Rahastu eesmärk on toetada eraõiguslike ning kaubanduslikult tegutsevate avalik-õiguslike üksuste investeeringuid kõikides majandusvaldkondades (teenused, energeetika, telekommunikatsioon, transport jne). Rahastu eraldab eri rahastamisvahendite kaudu keskpikka ja pikaajalist rahastamist eesmärgiga tuua jätkusuutlikku majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnaalast kasu.

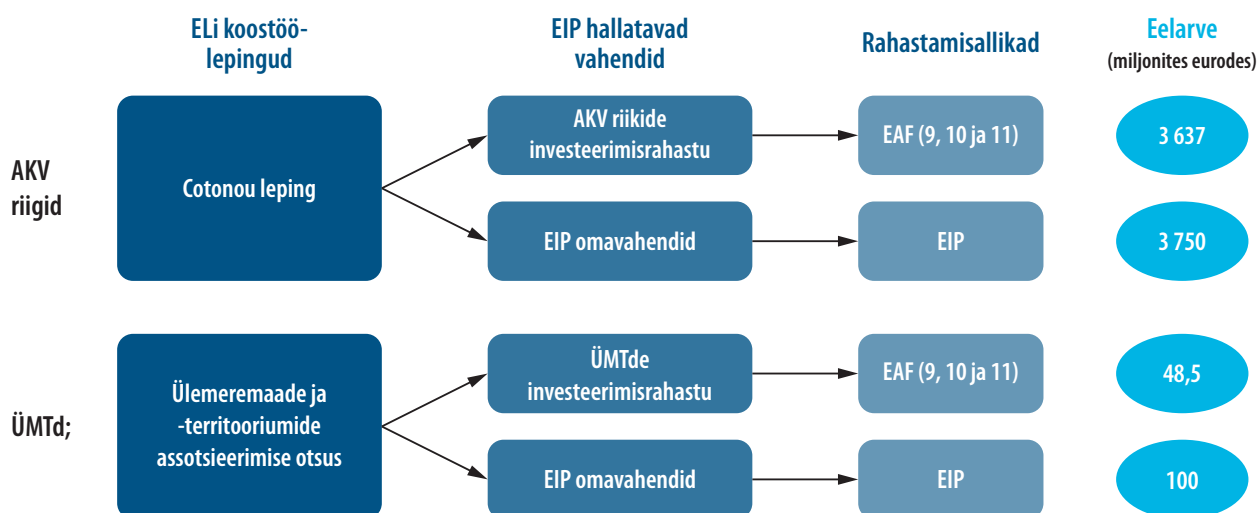
02

Euroopa Investeeringispank (EIP) lisab rahastu vahenditele ka omavahendeid. Ülevaade investeeringisrahastu ja EIP omavahenditest Aafrika, Kariibi ja Vaikse ookeani riikide rühmale ning ülemeremaadele ja -territooriumidele antud abi peamistest komponentidest on esitatud **joonisel 1**.

- 1 AKV-EÜ partnerlusleping (Cotonou leping) (EÜT L 317, 15.12.2000, lk 3).
- 2 Nõukogu 27. novembri 2001. aasta otsus 2001/822/EÜ, ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimise kohta Euroopa Ühendusega (EÜT L 314, 30.11.2001, lk 1).

Joonis 1

Ülevaade investeeringisrahastu ja EIP omavahenditest Aafrika, Kariibi ja Vaikse ookeani riikide rühmale ning ülemeremaadele ja -territooriumidele antud rahastamise kohta

Allikas: kontrollikoda EIP andmete põhjal.

03

Investeeringisrahastule tehtavad liikmesriikidepoolsed osamaksed maksakse otse EIP-le. Vahendid eraldatakse 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufondi (EAF) raames. Investeeringisrahastut haldab EIP, kes tegutseb ELi nimel ja vastutuse³ ning (sarnaselt EAFidele) väljaspool ELi üldeelarve raamistikku. Investeeringisrahastut ei käsitleta kontrollikoja iga-aastase kinnitava avalduse raames ning see ei vaja oma eelarve täitmisele Euroopa Parlamendi heakskiitu⁴.

04

Investeeringisrahastu on ringleva kapitaliga fond, st et fondi jätkusuutlikkuse tagamiseks kasutatakse selle tuluseid ja tagasimakseid fondi jätkuva tegevuse rahastamiseks. 9., 10. ja 11. EAFi raames on fondile kokku eraldatud 3685,5 miljonit eurot. 2014. aasta lõpu seisuga olid liikmesriigid teinud rahastule osamakseid summas 2,057 miljardit eurot. Täiendav teave investeeringisrahastu portfelli kohta AKV riikides on esitatud **1. lisas**.

05

EAFi raames eraldati investeeringisrahastule täiendavalt sihtotstarbeliselt 500 miljonit eurot, millest rahastatakse tulemusliku rahastamise vahendi raames suurema arengumõjuga projekte.

06

Investeeringisrahastu on EIP raamatupidamises bilansiväline kirje. Investeeringisrahastu portfelli kasvas 2010. aasta lõpu 2,8 miljardilt eurolt 2014. aasta lõpuks 4,5 miljardi euroni. Perioodi tulud on esitatud **1. selgituses**.

07

Cotonou lepingu kohaselt peab investeeringisrahastu tegutsema turutingimustel ega tohi tekitada moonutusi kohalikel turgudel või asendada erasektori allikatest pärinevat rahastamist. Rahastu peab püüdma kiirendada arengut, soodustades pikaajaliste kohalike vahendite kasutamist ning erasektori investorite ja laenuandjate kaasamist⁵.

- 3 Nõukogu 2. märtsi 2015. aasta määruse (EL) 2015/323, mis käsitleb 11. Euroopa Arengufondi suhtes kohaldatavat finantsmäärust (finantsmäärus) (ELT L 58, 3.3.2015, lk 17) artikkel 51.
- 4 Parlament sõnastas oma 29. aprilli 2015. aasta resolutsiooni (2013. aasta eelarvele heakskiidu andmine: ELi üldeelarve – 8. 9. ja 10. EAF, P8_TA-PROV(2015)0120) punktides 53–63 sellegipoolest investeeringisrahastu kohta mitu soovitusi.
- 5 Üksikasju vt Cotonou lepingu II lisa artikli 3 lõike 1 punktides a ja b.

1. selgitus

Investeeringisrahastu portfelli ja tulud ajavahemikus 2011–2014 (miljonites eurodes)

	2011	2012	2013	2014
Allkirjastatud lepingud (kokku)	3009,1	3364,1	3835,6	4488,2
Aasta tulud kokku	78,4	45,7	10,3	31,2

Allikas: EIP.

08

Rahastamise tingimustes eristab investeerimisrahastu pakutavat rahastamist ja EIP omavahenditest antavaid laene peamiselt krediidiriski määr. Kui EIP omavahenditest võib laenata üksnes kindlate garantiide ja muude tagatiste olemasolul, siis investeerimisrahastu võib aktsepteerida ka suuremaid riske. EIP omavahendeid kasutatakse peamiselt avaliku sektori projektide jaoks.

09

Investeerimisrahastu annab peamiselt krediidiliine finantsvahendajatele, pakub omakapitaliinvesteeringute kaudu riskikapitali ja rahastab infrastruktuuri projekte (vt **II lisa**).

Investeerimisrahastust saadav lisaväärtus

10

Investeerimisrahastu puhul toob EIP välja, et rahastu võib eelkõige anda kolme liiki lisaväärtust⁶:

- a) pikaajalise rahastamise pakkumine AKV riikide toetusesaajatele;
- b) rahastamise pakkumine kohalikus vääringus; ning
- c) toetusesaajate usaldusväärsuse suurendamine ning rahaliste vahendite mobiliseerimine, millel on arengut kiirendav mõju.

6 2014. aasta aruanne EIP tegevuse kohta Aafrikas, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonnas ning ülemereterritooriumidel, lk 17 (<http://www.eib.org/infocentre/publications/all/investment-facility-annual-report-2014.htm?lang=en>).

Auditi ulatus ja lähenemisviis

11

Kontrollikoda uuris, kas investeerimisrahastu annab ELi ja AKV riikide vahelisele arengukoostööle lisaväärtust. Seejuures keskenduti auditis järgnevale kahele küsimusele.

- a) Kas investeerimisrahastu tegevus on kooskõlas AKV riikidele suunatud teiste ELi arengukoostöö meetmetega?
- b) Kas investeerimisrahastu pakub pikaajalist rahastamist ja kohalikus vääringus laene ning kas sellel on majandusarengut kiirendav mõju?

12

Tegu oli lühikese ja täpselt suunatud auditiga (esimese kontrollikoja auditiga selles valdkonnas), mis viidi läbi 2015. aasta jaanuarist maini. Audit hõlmas investeerimisrahastu AKV riikide projekte, mis allkirjastati ajavahemikus 2011–2014. EIP omavahenditest rahastatud tegevus jäi vaatluse alt välja, kuna kontrollikojal puuduvad volitused nende vahendite kasutamise auditeerimiseks. Summade väiksuse tõttu ei hõlmanud audit ka ülemeremaadele ja -territooriumidele eraldatud vahendeid. Auditis ei hinnatud tulemusi ja tulemeid ning sellest tulenevalt ei tehta ka järeldusi AKV riikide investeerimisrahastu mõjususe kohta.

13

Kontrollikoja audititöö koosnes analüütilisest kontrollist, intervjuudest EIP ja komisjoni töötajatega ning projektidest koostatud valimi üksikasjalikust kontrollimisest. Tehti üks auditikülastus – Keeniasse ja Ugandasse. Mitut rahastamisvahendit ja sektorit hõlmanud valim koosnes investeerimisrahastult vahendeid saanud 20 projektist (vt *III lisa*). Valim hõlmas 35% investeerimisrahastu ja AKV riikide toetuse-saajate vahel ajavahemikus 2011–2014 sõlmitud lepingutest.

Investeeringisrahastu tegevus on üldiselt kooskõlas ELi muude arengukoostöö meetmetega

14

Kontrollikoda uuris, kas investeeringisrahastu tegevus oli kooskõlas AKV riikidele suunatud teiste ELi arengukoostöö meetmetega. See tähendas valikumenetluste ja rahastamiskorra uurimist. Kontrollikoda jõudis läbi vaadatud 20 projekti põhjal seisuks kohale, et need olid kooskõlas Cotonou lepingus üldjoontes kirjeldatud ELi arengupoliitikaga.

15

Tulemusliku rahastamise vahend võimaldab investeeringisrahastul toetada suure riskiga projekte ja seada samaaegselt eesmärgiks arengupoliitika suurem mõju. Tulemusliku rahastamise vahendil on tohutu potentsiaal veelgi parandada kooskõla ELi arengukoostöö muude meetmetega seetõttu, et keskendutakse suure arengupoliitika alase mõjuga projektidele, mille üldine eesmärk on vaesuse vähendamine. Peale 2014. aasta aprillis vastu võetud otsust rahastamisvahendite kasutuselevõtu kohta kiideti kaks projekti heaks veel enne 2014. aasta lõppu.

Projektide leidmine ja valik

16

EIP koordineerib projektide leidmist ja valikut oma peakorterist Luxembourgis. Selleks kasutab pank oma esindajaid AKV riikides ning konsulteerib sealsete ELi delegatsioonidega. Hiljutine otsus suurendada EIP kohalolu AKV riikides ja leida EIP kohalikele kontoritele tööpinnad ELi delegatsioonide ruumes, peaks EIP ja komisjoni koostööd veelgi parandama.

17

EIP valmistab ette rahastamisettepanekud, mis hõlmavad projekti kirjeldust ja selle sobivust ELi vastava riigi või piirkonna arengustrateegiaga. Rahastamisettepaneku esitamisel investeeringisrahastu komiteele⁷ palutakse komisjonil esitada arvamus ettepaneku sobivuse kohta ELi arengupoliitikaga. Kui investeeringisrahastu komitee on ettepaneku heaks kiitnud, esitatakse see EIP direktorite nõukogule, kes teeb lõpliku rahastamisotsuse.

18

Komisjon oli esitanud positiivse arvamuse kõigi 20 kontrollikoja läbi vaadatud projekti kohta. Kui komisjonil oli olnud kommentaare, oli neid arutatud investeeringisrahastu komitee vastaval koosolekul.

⁷ Investeeringisrahastu komitee loomise aluseks on nõukogu 14. mai 2007. aasta määruse (EÜ) nr 617/2007 (AKV-EÜ koostöölepingu raames 10. Euroopa Arengufondi rakendamise kohta, ELT L 152, 13.6.2007, lk 1) artikkel 13. Komitee koosneb liikmesriikide valitsuste esindajatest ja ühest komisjoni hääleõigusega esindajast.

Rahastamiskord

Krediidiliinid

19

Finantsvahendajatele antavad krediidiliinid on investeerimisrahastu peamine töövahend AKV riikide väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd) rahastamisvajaduste täitmise toetamiseks. Kasutades finantsvahendajaid vahendite VKEdele n-ö edasilaenamiseks võimaldab kulutõhusalt laenata palju suuremale hulgale VKEdele kui see oleks võimalik EIP poolt otse antavate laenude korral. Finantsvahendajatega tehtav koostöö annab investeerimisrahastule olulist teavet erasektoris toimuva kohta.

20

EIP finantsvahendajatest koostööpartnerite valiku aluseks on põhjalik kontroll, mis hõlmab nende varasemat tegevust, tulevikustrateegiat ja keskendumist suurele hulgale VKEdele suunatud laenugevusele. Finantsvahendajate kasutamisel on investeerimisrahastu jaoks kahte liiki eeliseid:

- a) rahastu annab finantsvahendajatele pikaajalisi vahendeid, mis aitab arendada kohalikku finantssektorit, ning
- b) rahastu motiveerib finantsvahendajaid VKEdele laenama.

21

Antavate krediidiliinide rahastamiskõlblikkuse kontrollimiseks on EIP loonud vahendite eraldamise menetluse, mille käigus antakse enne heakskiit lõplikele toetusesaajatele ja alles pärast seda makstakse krediidiliin finantsvahendajale välja⁸. Menetluse kohaselt peab finantsvahendaja igas edasilaenamise lepingus ära mainima ka EIP/investeerimisrahastu ning andma EIP-le aru krediidiliini kasutamise kohta.

22

Vahendite eraldamise menetlus on kasulik toetusesaajate toetuskõlblikkuse kontrollimiseks ning paljud teised arengu rahastamisega tegelevad institutsioonid seda ei kasuta. Käesoleva auditi valimi puhul leidis kontrollikoda, et vahendite eraldamise menetlus töötas hästi Ugandas teostatud projektides, ent Keenias ei täidetud nõuet mainida lepingus EIPd/investeerimisrahastut (vt **2. selgitus**).

8 Vahendite eraldamise menetlust ei kasutata mikrofinantseerimise korral; sellistel juhtudel esitavad finantsvahendajad EIP-le toetusesaajatest koostatud üldise nimekirja.

Investeerimisrahastu vahendite finantsvahendajate poolne kasutamine

Ühegi Keenias külastatud kolme panga edasilaenamise lepingus ei olnud mainitud EIPd/investeerimisrahastut. Selles küsimuses ei täitnud finantsvahendajad neil lasuvaid lepingulisi kohustusi ning lõplikke toetusesaajaid ei teavitatud sellest, et vahendid pärinesid investeerimisrahastust.

23

Paljudel juhtudel lisandub finantsvahendajatele eraldatud krediidiini-de erinevat liiki tehniline abi⁹. Kuigi algselt oli eesmärk toetada lõplikke toetusesaajaid tehnilise abi kaudu juhtimiskoolituse ja projektide välja-töötamise alal, leidis kontrollikoda, et auditeeritud krediidiini puhul ei olnud finantsvahendajad teavitanud VKEsid sellise tehnilise abi saamise võimalusest.

Omakapitaliinvesteeringud

24

Cotonou leping võimaldab omakapitaliinvesteeringute vormis riskikapitaliinvesteeringute tegemist, mis tavaliselt tähendab mittekontrollivaid vähemusosalusi¹⁰. Omakapitaliinvesteeringutega antakse VKEdele kasvuks vajalikku kapitali, mis edendab finantsilist kaasatust, töökohtade loomist ja ettevõtlust. EIP võib kasutada 20% eraldatud kapitalist omakapitaliinvesteeringute tegemiseks. 2014. aasta lõpu seisuga moodustasid omakapitali tehtud investeeringud 13% investeerimisrahastule eraldatud vahenditest.

25

Investeerimisrahastu teeb omakapitaliinvesteeringuid nii otse (ostes mõne ettevõtte aktsiaid) kui ka kaudselt (börsivälistesse ettevõtetesse investeerivate fondide kaudu) (vt **3. selgituses** esitatud näide). Omakapitaliinvesteeringud nõuavad EIP-lt laenudega võrreldes aktiivsemat juhtimist. Tavaliselt on EIP esindatud fondide nõuandvates komiteedes, kus ta saab tagada vastavuse valitud strateegiatele ja kooskõla ELi arengupoliitikaga. Börsivälistesse ettevõtetesse investeerivatel fondidel on ka sotsiaalse mõju alased eesmärgid (vt **8. selgituses mikrofinantseerimise fondi** kohta esitatud näide).

9 Näiteks riskihindamised, hoolduskohustuse audit, juhtimiskoolitus, projektide väljatöötamine.

10 Cotonou lepingu II lisa artikkel 2.

Näide börsivälistesse ettevõtetesse investeeriva fondi kaudu tehtud investeeringust

Investeerimisrahastu nõustus investeerima 10 miljonit eurot ühte börsivälistesse ettevõtetesse investeerivasse fondi, mis oli loodud investeerimiseks Ida-Aafrika riikide keskmise suurusega ettevõtetesse. EIP on esindatud fondi nõuandvas komitees. Investeerimisstrateegia on osta strateegilisi vähemusosalusi suure kasvupotentiaaliga keskmise suurusega ettevõtetes. Eesmärk on investeerida 4–6 aastaks kuni 14-sse eri ettevõttesse. Rõhk on tarbekaupade, jaemüügi-, finantsteenuste, telekommunikatsiooni- ja tootmisel.

Fondi esimese investeeringuga osaleti Tansaania juhtiva hügieenitarvetootja väljaostmisel. Väljaostmine teostati konsortsiumis koos ühe suure rahvusvahelise pangaga ja ühe teise börsivälistesse ettevõtetesse investeeriva fondiga.

Otseinvesteeringud taristuprojektidesse

26

Paljudes AKV riikides on puudus põhitaristust. Investeeringurahastu toetab taristuprojekte järgmistes valdkondades: elektriga varustamine ja elektritootmine, telekommunikatsioon, vesi ja kanalisatsioon, transport, tervishoid ja haridus. Erilist tähelepanu on pööratud taastuvenergia ja kliimamuutusega seotud projektidele. Taristuprojektid võivad kiirendada jätkusuutlikku majanduskasvu, luua töökohti ja parandada piirkondlikku integratsiooni.

27

Kõik auditeeritud taristuprojektid olid kooskõlas ELi muude arengukoostöö meetmetega (vt **4. selgitus**).

pakub pikaajalist rahastamist, kohalikus vääringus laene ning kiirendab majandusarengut

28

Kontrollikoda uuris, kas investeeringurahastu tegevus andis oodatud lisaväärtust. Praeguseks on olukord turul küll muutunud, ent investeeringurahastu tegevuse algusaastatel oli EIP turul üks vähestest finantseerimisasutustest, kes pakkus erasektorile pikaajalist kohalikus vääringus rahastamist. Rahastu tegevus soodustas ka täiendava rahastamise kaasamist.

Investeeringurahastu

4. selgitus

Näide taristuprojektist

Investeeringurahastu investeeris 30 miljonit eurot Kribi gaasielektrijaama (Kamerunis asuv 216 MW võimsusega maagaasil töötav elektrijaam). 253 miljoni eurose kogumaksumusega elektrijaam on esimene omataoline riigis ja hakkab elektriga varustama 160 000 majapidamist, kohalikku tööstust ja väikeettevõtteid. Projekti eesmärk on rahuldada eratarbijate kasvavat nõudlust elektritarbimise järele, edendada kaubandust, töökohtade loomist ja majanduskasvu.

Pikaajaline rahastamine

29

Tavaliselt on investeringud kõigis sektorites jätkusuutlikumad, kui need hõlmavad pikaajalist rahastamist. Finantsvahendajatele krediitiliinide vormis antud pikaajalised vahendid kujutavad endast pankadele täiendavat kindlat rahastamist. See on kasulik rahastamist vajavatele VKEdele edasi laenavate pankade jaoks. Auditivalimis oli finantsvahendajatele antud laenu- de keskmine pikkus üheksa aastat.

30

EIP ei ole ainuke pikaajaliste laenude andja – seda teeb enamik arenguabi valdkonnas tegutsevaid finantseerimisasutusi. Investeerimisrahastu on krediitiliinide vormis antavaid laene aga viimastel aastatel märkimisväärselt suurendanud. 2014. aasta lõpu seisuga moodustasid krediitiliinid investeerimisrahastu portfelist 28% (2010. aasta lõpus 14%). Suurenenud osakaal peegeldab investeerimisrahastu pakutava pikaajalise rahastamise jätkuvat olulisust (vt **5. selgitus**).

5. selgitus

Investeerimisrahastu krediitiliinid ajavahemikus 2011–2014 (miljonites eurodes)

Riik/piirkond	2011	2012	2013	2014	Kokku
Botswana				20,00	20,00
Dominikaani Vabariik	15,50		1,00		16,50
Ghana	8,00		20,00	20,00	48,00
Haiti	8,00				8,00
Keenia	13,50	76,50		50,00	140,00
Malawi			15,00		15,00
Mosambiik				5,00	5,00
Nigeeria		100,17	120,00	50,00	270,17
Aafrika piirkondlik				80,11	80,11
Kariibi mere piirkondlik	50,00				50,00
Ida-Aafrika piirkondlik	4,00	60,00	114,00	152,00	330,00
Lõuna-Aafrika piirkondlik				25,50	25,50
Lääne-Aafrika piirkondlik	10,00				10,00
Rwanda	8,00				8,00
Seišellid		5,00			5,00
Sambia				25,00	25,00
Kokku	177,00	241,67	270,00	427,61	1056,28

Allikas: EIP.

Rahastamine kohalikus vääringus

31

Lõplike toetusesaajate valuutariski vältimiseks soovitatakse EIP-I (kui see on võimalik ja asjakohane) anda laene kohalikus vääringus¹¹. EIP sisemise krediidiriskipoliitika kohaselt võivad kohalikus vääringus antud laenud moodustada kuni 20% investeerimisrahastule eraldatud vahenditest. Ajavahemikus 2011–2014 oli kohalikus vääringus antud rahastamine suurem kui kunagi varem (seda nii aastases mahus kui ka osakaaluna investeerimisrahastu koguportfelli). 2014. aasta lõpu seisuga moodustasid kohalikus vääringus antud laenud 18,1% investeerimisrahastule eraldatud vahenditest.

32

Laenude andmine kohalikus vääringus on tähtis vahend investeerimisrahastu arengupoliitikaalase mõju suurendamiseks. Seda algatust toetavad AKV riikide paljud finantsvahendajad (vt **6. selgituses** esitatud näide).

33

Kohalikus vääringus rahastamist pakuvad ka teised arenguabi rahastamisega tegelevad asutused; mõned finantsvahendajad suudavad ka ise valuutariske juhtida. Kõigest hoolimata valitseb kohalikus vääringus antavate laenude järele endiselt suur nõudlus ja EIP-I on tähtis osa selle rahuldamisel.

11 Cotonou lepingu II lisa artikli 5 punkt c.

6. selgitus

Mikrofinantseerimine Haitil

Ühele Haiti mikrofinantseerimisasutusele avati krediidiliin, et võimaldada asutusel maavärinajärgse ülesehitustöö kontekstis oma laenuportfelli suurendada. Toetusesaajate sihtrühmaks olid peamiselt kaubanduse, käsitöö ja teenuste valdkondades tegutsevad linnapiirkondade eraisikust ettevõtjad ning väga väikesed ettevõtted. Investeerimisrahastu antud summa (eurodesse ümber arvestatult 3 miljonit eurot) laenati välja kohalikus vääringus (haiti gurdides). Valuutariski kannab täies ulatuses investeerimisrahastu. Algatusega pakutakse väikesetele ettevõtetele juurdepääsu rahastamisele.

Rahastu majandusarengut kiirendav mõju

34

Cotonou lepingu kohaselt peab investeerimisrahastu kiirendama majandusarengut, soodustades pikaajaliste kohalike vahendite kasutamist ning välismaiste investorite ja laenuandjate kaasamist AKV riikide projektidesse¹².

35

Majandusarengut kiirendavat mõju saab lihtsalt arvutada finantsvõimenduse arvu arvutamisega (projektidesse investeeritud kogusumma ja investeerimisrahastu eraldatud koguvahendite jagatis). Finantsvahendajate ja lõplike toetusesaajatega tehtud intervjuude käigus saadud teabe alusel olid investeerimisrahastu auditeeritud valimi projektidel järgnevad finantsvõimenduse näitajad (vt **7. selgitus**).

12 Cotonou lepingu II lisa artikli 3 lõike 1 punkt b.

Finantsvõimendus

Rahastamisvahend	Finantsvõimendus	Märkused
Taristuprojektid ja otselaenud	4,6	Projektide kogumaksumuse ja investeerimisrahastu eraldatud vahendite jagatis
Krediidiliinid	3,2	Investeerimisrahastu rahastab projektide kogumaksumust kuni 50% ulatuses
Omakapital	7,1	Omakapitalifondide kogumahu ja investeerimisrahastu eraldatud vahendite jagatis

Allikas: Euroopa Kontrollikoda.

36

Investeerimisrahastu mõju täiendavate vahendite kaasamisel on kohati raske hinnata. Tulemus sõltub sellest, kas investeerimisrahastu liitus projektiga (mõni teine arengu rahastamisega tegelev finantsinstitutsioon) või oli selle algataja.

37

Arengut kiirendav mõju on aga laiem mõiste kui lihtsalt finantsvõimendus. Seega peitub investeerimisrahastu lisaväärtus EIP osalusega kaasnevas usaldusväarsuse suurenemises. Suurem usaldusväarsus annab laenuandjatele ja rahastajatele kindlust ning motiveerib neid projektides osalema (vt 8. selgituses esitatud näited).

Majandusarengut kiirendavad suure mõjuga projektid

Turkana järve tuulepark

Investeerimisrahastu osaleb Turkana järve 623 miljoni euro suuruse maksumusega tuulepargi rahastamises. Tegu on ajaloo ühe kõige mahukama Keenias tehtud erainvesteeringuga ja Sahara-taguse Aafrika kõige suurema tuulepargiga. Investeerimisrahastu osa rahastamises on 150 miljonit eurot. Investeerimisrahastul on olnud projektis suur majandusarengut kiirendav mõju: EIP osalusel oli põhiroll selles, et ka teised investorid liitusid projektiga.

Mikrofinantseerimise fond

Investeerimisrahastu investeeris 5 miljonit eurot ühte mikrofinantseerimise fondi, mille sihtrühmaks olid mikrofinantseerimisega tegelevad asutused ja õiglasele kaubandusele spetsialiseerunud väiketootjad kogu Aafrikas. Fondi kogukapital oli 22 miljonit eurot. Fondi algatajateks olid algselt kolm vabaühendust. Investeerimisrahastu toetuseta ei oleks projekti tõenäoliselt ellu viidud.

38

Tehtud tööle tuginedes jõudis kontrollikoda järeldusele, et investeerimisrahastu annab ELi ja AKV riikide vahelisele arengukoostööle lisaväärtust. Investeerimisrahastu on kooskõlas ELi ja AKV riikide vahelise arengukoostööga, pakub pikaajalist rahastamist ja kohalikus vääringus laene ning kiirendab majandusarengut.

39

Investeerimisrahastu kooskõla ELi ja AKV riikide vahelise arengukoostöö muude valdkondadega on veelgi paranenud alates sellest ajast, kui EIP hakkas tulemusliku rahastamise vahendi raames osalema kõrgema riskiga projektides.

40

Kontrollikoda leidis Keenias, et finantsvahendajad ei täitnud täiel määral nähtavuse nõuet, mille kohaselt peab vahendite VKEdele edasilaenamise lepingutes ära mainima ka investeerimisrahastu (vt punktid 21 ja 22).

1. soovitus **Vahendite edasilaenamise** **lepingutes peab** **süsteemiliselt** **ära mainima** **investeerimisrahastu** **osaluse**

EIP peaks tagama, et finantsvahendajad mainivad vahendite edasilaenamise lepingutes ära ka investeerimisrahastu. Nii oleksid lõplikud toetusesaajad informeeritud vahendite päritolust.

41

Krediidiliinide täiendamiseks antud tehniline abi ei olnud küllaldaselt määral lõplikele toetusesaajatele suunatud (vt punkt 23).

2. soovitus **Ettepanek anda lisaks** **krediidiliinidele tehnilist** **abi**

Arengupoliitikaalase mõju suurendamiseks VKEde tasandil peaks EIP koos finantsvahendajatega tagama, et lõplikud toetusesaajad saaksid täies mahus kasutada tehnilise abi võimalusi.

42

Investeerimisrahastul on oluline roll pikaajalise finantseerimise ja kohalikus vääringus laenude andmisel. Rahastu on ka näidanud, et tema tegevusel on positiivne majandusarengut kiirendav mõju (vt punktid 28–37).

III auditikoda, mida juhib kontrollikoja liige Karel PINXTEN, võttis käesoleva aruande vastu 22. septembri 2015. aasta koosolekul Luxembourgis.

Kontrollikoja nimel

president

Vítor Manuel da SILVA CALDEIRA

AKV riikide investeerimisrahastu heaks kiidetud rahastamine aastate kaupa ja kokku, allkirjastatud lepingud ning välja makstud summad*(miljonites eurodes)*

	2003–2010	2011	2012	2013	2014	Kokku
Heaks kiidetud	3 96,3	429,6	617,0	818,0	443,6	5704,6
Allkirjastatud	2816,1	193,0	355,0	471,5	652,6	4488,2
Välja makstud	1401,4	305,5	315,1	277,2	290,5	2589,7

Allikas: EIP.

II lisa

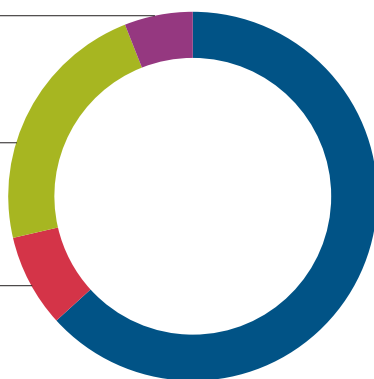
**Mahud rahastamisvahendite kaupa
Ajavahemikus 2011–2014 allkirjastatud summad**

Muu
100 miljonit eurot

Taristuprojektid
378 miljonit eurot

Omakapital
136 miljonit eurot

Krediidiinid
1056 miljonit eurot

Allikas: EIP.

Kontrollikoja läbi vaadatud projektid (miljonites eurodes)

Nr	Riik	Lepingu nimetus	Investeeringisra- hastus allkirjas- tatud summa	Projekti kogumaksu- mus ¹	Allkirjas- tamise aasta	Sektor/rahasta- misvahend
1	Kamerun	Gaasi müük gaasiküttel töötavatele elektrijaamadele	29,5	260	2012	INFRA (energeetika)
2	Haiti	ACME Haiti kohalikus vääringus laen	3,0	6	2011	Krediidiliin
3	Keenia	Turkana järve tuuleenergia	150,0	623	2014	INFRA (energeetika)
4	Keenia	Family Bank PEFF	10,0	20	2013	Krediidiliin
5	Keenia	Elamuehituse rahastamine	20,0	50	2012	Krediidiliin
6	Keenia	Family Bank mikrorahastamise rahastu	10,0	20	2013	Krediidiliin
7	Keenia	Shelter Afrique	15,0	38	2013	Linnaareng
8	Malawi	Malawi krediidiliin	15,0	30	2013	Krediidiliin
9	Mauritius	Mauritiuse lennujaamahotell	8,0	21	2012	Turism
10	Nigeeria	Access Bank	50,0	125	2012	Krediidiliin
11	Aafrika piirkondlik	ADENA fond	12,0	100	2011	Omakapital
12a)	Aafrika piirkondlik	EDFI/EFPP-Proparco	Osa 100 miljoni euro suurusest eraldisest (EDFI-EFP)	75	2013	Laen
12b)	Keenia	EDFI/EFPP-FMO		45		Krediidiliin
13	Aafrika piirkondlik	Catalyst fond	8,93	125	2011	Omakapital
14	Aafrika piirkondlik	Convergence ICT Fund	19,25	145	2012	Omakapital
15	AKV riigid – piirkondlik	FEFISOL	5,0	22	2011	Omakapital
16	Aafrika piirkondlik	PTA Bank	80,0	160	2014	Krediidiliin
17	Tansaania	NMB – PEFF	50,0	107	2013	Krediidiliin
18	Tansaania	NMB – Väikelaen	20,0	88	2013	Krediidiliin
19	Uganda	Crane Bank	28,0	56	2014	Krediidiliin
20	Uganda	EADB	25,0	50	2012	Krediidiliin

1 Auditi tegemise seisuga eraldatud summad.

Kokkuvõte

Euroopa Investeeringispank väljendab heameelt Euroopa Kontrollikoja lõpparuande üle dokumendi „The ACP Investment Facility – does it provide added value?” kohta. Audit võimaldas hinnata investeeringisrahastu finantseeritud projektide esindava valimi sidusust ja asjakohasust Euroopa Liidu seatud ning Cotonou lepingus määratletud arengueesmärkide seisukohast. Kõik kolmanda auditikoja järeldused ja soovitused on meile vastuvõetavad.

Tähelepanekud

Rahastamiskord

26

Investeeringisrahastust rahastatakse tööpoolest kitsamas mõttes põhiinfrastruktuuriprojekte (eriti erasektoris) energeetika, transpordi, telekommunikatsiooni ja veemajanduse valdkonnas. Hariduse ja tervishoiu valdkonna projekte rahastatakse praegu pigem vahendatult (krediidiliinide või osaluste kaudu investeeringisfondides), eelkõige 2014. aastal kasutusele võetud mõju rahastamise eelarve kaudu. Eesmärk on suurendada juurdepääsu tervishoiule ja haridusele, eriti kõige haavatavamate elanikkonnarühmade jaoks, toetades eelkõige eraettevõtjatepoolse pakkumise kujunemist. Kavandame siiski ka otsest sekkumist põhiinfrastruktuuri toetamiseks nendes kahes valdkonnas, võttes kasutusele EIP vahendite ühendamise ELi eelarvevahenditega (*blending*).

Järeldused ja soovitused

1. soovitus

Süsteemaatiline viitamine rahastamisallikale finantsvahendajate ja laenusaaajate vahelistes laenulepingutes on juba kindel lepingutingimus kõikides meie finantsvahenduslepingutes. Püüame hoolikamalt jälgida selle klausli tegelikult rakendamist. Pärast auditi läbiviimist oleme juba palunud oma Keenia partneritel¹ seda lepingulist kohustust tõhusalt rakendada ning pöörame sellele Euroopa Liidu tegevuse nähtavuse seisukohast Cotonou lepingu raames otsustava tähtsusega aspektile edaspidi erilist tähelepanu.

2. soovitus

Kui oluline osa tehnilisest abist on tööpoolest mõeldud kohalike finantsasutuste (eelkõige kommerts-pangad ja mikrorahastamisasutused) suutlikkuse parandamiseks finantssektori üldiseks moderniseerimiseks AKV-riikides, siis tehnilise abi programmid on vähemal määral mõeldud lõplikele abisaajatele ehk ettevõtjatele, et aidata muuta suuremal arvul VKEde investeeringuprojekte pangakõlblikeks. Meie kõige uuemates tehnilise abi projektides on juba hakatud abi andma ka ettevõtjatele otse. Märgime ühtlasi, et 11. EAFi raames kavatakse EIP süvendada koostööd Euroopa Komisjoniga, eriti *blending*-meetodil finantseeritavate tehingute osas erasektori arendamiseks. See võimaldab suurendada investeeringisrahastu lõplikele abisaajatele kättesaadava tehnilise abi mahtu ja anda mitmekesisemat abi. Praegu toimuvad arutelud mõnede konkreetsete lähenemisviiside üle.

¹ Projekt „SHELTER-AFRIQUE COMMUNITY DEVELOPMENT”.

KUST SAAB ELI VÄLJAANDEID?

Tasuta väljaanded:

- üksikeksemplarid:
EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>);
- rohkem eksemplare ning plakatid ja kaardid:
Euroopa Liidu esindustest (http://ec.europa.eu/represent_et.htm),
delegatsioonidest väljaspool ELi (http://eeas.europa.eu/delegations/index_et.htm),
kasutades Europe Direct'i teenistust (http://europa.eu/europedirect/index_et.htm)
või helistades infotelefonile 00 800 6 7 8 9 10 11 (kõikjalt EList helistades tasuta) (*).

(*) Antav teave on tasuta nagu ka enamik kõnesid (v.a mõne operaatori, hotelli ja telefonikabiini puhul).

Tasulised väljaanded:

- EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>).

AKV riikide investeerimisrahastu on EIP hallatav riski võttev ringleva kapitaliga fond, mis toetab Aafrika, Kariibi ja Vaikse ookeani riikide rühma ning ülemeremaade ja -territooriumide eraõiguslike ning turumajanduslikel alustel tegutsevate avalik-õiguslike üksuste investeeringuid. Rahastu eraldab eri rahastamisvahendite kaudu keskpikka ja pikaajalist rahastamist, eesmärgiga tuua jätkusuutlikku majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnavalast kasu. Kontrollikoda jõudis järeldusele, et investeerimisrahastu tegevus annab lisaväärtust ning on üldiselt kooskõlas ELi ja AKV riikide vahelise arengukoostööga. Alati ei täideta aga lepingulist kohustust teavitada lõplikke toetusesaajaid EIP/ investeerimisrahastu rahastamisest ning tehnilise abi vahendeid ei suunata alati väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate toetamiseks.

EUROOPA
KONTROLLIKODA

Väljaannete talitus